

24 óra

Budapestben

„Huszonegy óra Budapestben“ — úgy hangzik, mint egy hívogató idegenforgalmi plakát felirata. Talán így folytatódhatnék: „Tekintse meg Budapest fürdővárosát!“ Vagy így: „Tavasszal a legszebb Budapest.“ Esetleg elképpez: „Pompásan szórakozhatik a téli Budapestben.“ Ezúttal azonban nem idegeneket hívogtunk, nem nekik akarjuk megmutatni a magyar fővárost. Ellenkezőleg, nagyon is idevalósiaknak, akik annyira otthonosak itt, annyira benne élnek, hogy talán nem is egészen ismerik.

És még egy nagy különbség van. Mi nem csoportosítjuk a tél vagy a nyár, vagy valamilyen más kiszakított időszak jellegzetes látványait. Ami itt alább következik, az föllelhető télen és nyáron, háborúban és békében, éjjel és nappal szünetlenül, folyamatosan, mindig. Mert szünetlen, folyamatos és örök a munka. Ennek a pillanatfelvételeit adjuk itt.

1.

Egy óra után, mikor már fél éjszakát a Betű szolgálatában dolgozott, készült hazafelé a nyomdász. Régen, a békevilágban, nem volt ez így. Munkája befejezése után a nyomdász felkereste a különböző nyomdász-kávéházakat és reggel előtt nem igen tért haza. Akár csak az újságírók. A nyomdász is részese és résztvevője az újság előállítás izgalmainak, annak a feszültségnek, amely a modern lapkészítést jellemzi. Munkája végzetével van legjobban felkészítve idegrendszere, még benne vibrál az elmúlt órák lázas sürgőse-forgása. Ilyen lelkiállapotban nehéz békésen hazatérni.

Ma azonban a nyomdászból is békés nyárspolgár lett — legalábbis életmódját tekintve. Nincsenek már nyitva a kávéházak reggelig s az elsötétített éjszakában nem érdemes kóborolni. Pedig izgalmaiban most sincs hiány. A cenzúra működése egészen új feladatok elé állítja a nyomdát és a lap előállításának technikáját. Sem a nyomda, sem a szerkesztőség nem számíthatja ki előre a lap terjedelmét és anyagát. A nyomdász már számít a cenzúra működésére és ehhez szabja tevékenységét. Gyakran megtörténik az, hogy több törlésre számít, mint amennyit a cenzúra valóban végez s ez a számítási hiba nem egyszer zavarokat okoz. Persze ennek ellenkezője is megtörténhetik. Szóval egy óra tájban már a nyomdászok kezüket mossák, levetik munkaruhájukat, öltözködnek, beszélgetnek és — indulnak haza.

Az uccán a sarkon a villanylámpa gyér fényénél taxifőor detektívregényt olvas. Három-négy taxi áll egymás után. Az egyik sofőr olvas a lámpafényben, a másik féloldalt dül az ülésen és szunyókál, a harmadik a gesztenyével beszélget. Az éjszaka megszokott figurái ők is, mint a nyomdászok vagy az újságírók. Ismerik egymást látásból, gyakran személyesen is.

Ma a sofőr jelentősége megnőtt, amióta az éjszakai taxiszás csak kivételes esetekben engedélyezett dolog. Sokan illetéktelenül vadásznak a sofőr kegyeire és a legfurfangosabb utakon igyekeznek megtevesztetni. A sofőr azonban kénytelen éberen őrködni a rendelet szigorú megtartásán hiszen ő issza meg a levét, ha valami baj történik. Szavahihető sofőrök állítják, hogy soha nem volt még annyi beteg ember Budapestben, mint amióta az ismeretes éjszakai taxiforgalmat korlátozó rendelet megjelent...

2.

A sikos úttesten hirtelen megsűszik a bicikli hátsó kereke, az egész gép meginog egy pillanatra, de aztán mégsem történik baj, szabályosan odagördül a járdaszegély mellé. Pontosan melléje, hogy a gép megálljon. Ó, jól ki tudja ő ezt már számítani, megtanulta, de korántsem bravúrból, inkább szükségéből, vagy legalábbis kényelemből. Így könnyebb leszállni a gépről, komótosabb és a délceg ugrálás már nem az ő csontjainak való.

Előveszi a kis bélyeget, hogy felragassza a szűcsüzet redőnyére, oda a zár mellé, ahol már sok tíz, vagy esetleg sokszáz kis bélyeg virít. Fel se száll újra a gépre, hisz alig pár lépés az ékszerész, arra is ő vigyáz. Közben egy kicsit topog a lábával, összecsapkodik a biciklikormányon megdermedt kezét.

— Kutya hideg van — mondja félhangosan. — Beledermmed az ember.

A lámpa alatt az órára néz. Pont kettő. Olyan csöndes ez a nagyvárosi éjszaka, hogy eszébe jut a faluja. Aztán, hogy hogyan jutott ide a kis parasztházból a pesti szűcsüzet és ékszeresholt elé, amelyeket őriz hideg, unalmas téli éjszakákon át, formaruhában. Ejjeliór. Itt így hívják, előkelően: „vagyonór“. Magában sosem nevezi „vagyonór“-nek magát, ezt a szót nem szereti. Hirtelen eszébeötlök: mi is az a vagyon. Az ékszer, a szörme, a boltok? Az egyiknek van, másiknak meg nem van — gondolja —, nem vagyon semmije. Ismétli: „Az egyiknek...“

— „Az egyiknek sikerül, a másiknak nem...“ — szinte szavába vág egy nő, szinte az ő gondolatát folytatja. Valami hajnalban hazajáró lump éneklő. Tántorgva jár. Szája sarkából kilóg a cigarettája.

A vagyonór felfigyel. Pedig nincs oka rá. A pasas rá sem hederít a kincses kirakatokra. Az ór fülében még mindig a „vagyon“ szó cseng. „Ennek vagyon cigarettája“ — gondolja. S ebben a percben a nagykabátos szájából kiesik a cigarettája. Mintha észre sem venné, baktat tovább. Az ór utánalóp, hogy felvegye a blázt. A lámpafényben látta jól: még csaknem teljes. Keresgél a földön. Felkattintja kis villanylámpáját. Meglátja az elejtett cigarettát.

— Hogy a... — sziszegi, mert a lump széttaposta. Kegyetlenül.

Csúf hosszú éjszaka. Csak elmúlna már. Dübörgést hall. Na végre! Jól ismeri ezt a hangot: az első tejeskocsi. Tudja: mire húszig számol, begördül az ő uccájába, hogy szemben, a fűszeres boltja előtt, leparkolja a két nagy kánát.

Ugyanabban a percben tűnik fel a tejeskocsi, amikor a cigarettás ember kifordul a körútra. A hideg, sötét uccából az éjszaka fordult ki ebben a pillanatban és ugyanekkor becammogott a két fáradt ló a tejeskocsival: a hajnal.

— Jó reggelt, Blázsek úr — szól felé a kocsi, jóízű nappali hangon —, únta az éjszakát? Rágyújt?

És már kínálja is felé a pléhdobozt, benne a feketés dohány, tetejében a cigarettapapír.

Blázsek úr kezetszorít a kocsisal és máris sodorja a cigarettát. A tejes tüzet is ad. Az ór mélyen mellre szívja a torokkaparós füstöt. Ez a reggelije. De jólik.

3.

A Rákóczi út majdnem néptelen. De kinek is lenne kedve ebben a nem éppen langyos decemberi éjszakában az uccán sétálgatni? Csak éppen, aki rákényszerül. A hajléktalanok, az éjszakai munkából hazatérők.

A Baross tér felől sejtelmes fény szikrázik. E sorok írója kedveli a sejtelmeket s szereti közelről megnézni a tünneményest,

éppen azért megszaporozza lépteit. Node, közelebb érve, már sokkal prózaibb a kép. A Beszkárt pályafenntartó munkásai tevékenykednek lázasan, hogy a közlekedési idő kezdetéig rendbehozzák a zavart.

Felszedett útfedők, szerszámok, lámpás, forrasztóvas, kopácsolás: ezekből tevődik össze a kép.

Beszédbe elegyednénk az egyik munkással. Elegyednénk — írtuk —, mert nemigen van ideje beszélgetni.

Azért mégis megtudunk tőle egyet-mást.

— Ha nem olyan a zavar, hogy azonnal be kell szüntetni a közlekedést, akkor rendszerint éjszaka folyik a munka.

— Mindig ilyen lázasan?

— Természetes. A közlekedésnek zavartalanul kell folynia — mondja s van valami szakmai gőg a válaszában.

— Emlékszem — folytatja —, a jobb-oldali közlekedésre való áttérést megelőző éjszaka igen sok helyen történtek a vonalon változtatások. Az volt a pályafenntartási munkások érettségi vizsgája — teszi hozzá mosolyogva.

— Nálunk az a fontos, hogy minden időre történjék.

Vastag, sötét az éjszaka. A Duna felől erős szél támad.

A munkások serényen dolgoznak, ez a hideg ellen is jó védekezés, a kiemelt sín-részt visszahelyezik. Az egyik munkás csavarozókulccsal siet oda, majd ügyesen odadobja távolabbi társának és másikat kér.

— Hopp! Hopp! — kiált és dobja a kért kulcsot.

— Kell egy kis móka — fordul hozzánk magyarázóan —, különben elaludnak.

— És arról nem is szólva, hogy megfagyunk — kiált a másik és nagyot húz a szögletesfejű csavaron.

4.

— János!... Jánosom, hallod-e?... Kelj fel, no, öregem!... János, ébredj már!... Na, hála Isten. Jó reggelt!

— Jó reggelt!... Ördög vigye, de nehezen megy ez a felkelés. Persze, nem régen feküdtem le. Ideje lenne már egyszer amúgy istenigazába kialudni magam. Már a negyedik szabadnapom vették el... Hol a gyufa? Lámpát kéne gyújtani. Nem találom a kapcát... Brrr, de hideg van.

Ez a nyavalyás kis vaskályha, ha nincs benne tűz, kiszívja a szoba melegét. Nem lehet utolsó egy központifűtéses lakás... Csak úgy süt, olyan hideg ez a víz. Mi lenne, ha egyszer ebből a csapból is meleg víz folyna. Így hajnalban nagyon használhatnám.

— Apa, ne motoskálj olyan lassan, mert elkéssel. Látod én már a reggelivel is elkészültem. Jó, forró rántottuleves. Igyekezz, legalább jól átmelegít.

— Készíts egy darab marcit is, elvinni... Nem láttad a sapkát? A kesztyűm itt volt az asztalon... Tyűh, már mingyárt félnégy és 4.25-re kezdek.

— Mondtam úgy-e, ne szöszmötölj annyit.

— Ne prézsmítájl mindig... Keresd inkább a kesztyűmet. Hová tűnhetik egy ilyen kis lakásban az a nagy kesztyű?! — Ezerszer mondtam már, éjjel, mikor hazajössz, mindig egy helyre tedd a holmidat. De neked hiába beszél az ember.

— Pont most tartasz nekem előadást a rendről, mikor, a hétsz... Ne keresd, megvan már. Itt volt a cipőkefék között. De most már igazán rohanni kell... Szervusz, anya.

— Szervusz, apa, vigyázz magadra... — Hideg van... Most aztán trappolhatok... Igaza van az asszonynak, mindig elvacakolom az időt. De olyan az ember így hajnalban, mint az olommadár. Hát ez a pofa is ellátta magát egy hétre motalkóval. Most aztán összetéveszti a tejszínt a kocsiszínnel. Zsupsz! Az anyaföld megágyazott neki. Nem segíthetek rajta, 4 óra 10 perc. Így is éppen csak beérek... Minek

iszik annyit, ha nem bírja a természete.

— Szolgálatvezető úrnak Kiss 133 János szolgálatvételre tisztelettel jelentkezik.

— Kiss százharminchárom! Nem tudja maga, hogy szolgálatvételre tíz perccel előbb kell jelentkezni? Most 4 óra 20 van.

— Kérem, szolgá...

— Ne beszéljen vissza! A szabály: szabály, még ha kibálták esnek is az égből. Ne öltesse odahaza olyan soká a menyecskét!

— Kérem, szolgálatve...

— Nem érdekel. Rohanjon. Vegye át a kocsiját! Még az hiányzik, hogy késve induljon.

Kiss 133 János 4 óra 25 perckor kocsijával kirobog a pályaudvarról, hogy összeszedje a sok munkába siető, álmos, morózus és legalább öt perccel megkésett proletárt.

5.

Bizony csípős szél van és teljesen sötét. A polgárok még ágyban vannak, munkások már indulnak a munkába. Reggel ötkor még nem zsúfolta a villamos a körütn.

Ez a kép — közeledve a Boráros tér felé — hirtelen megváltozik. A Soroksári útra induló villamosok már nagyon zsúfoltak. Nemcsak emberek, kosarak, szatyrok tömődnek a perrónon és a padok alatt is sok a csomag. Fűszeresek, szatócsok, csarnoki és piaci árusok tömege igyekezik a csapeli nagyvásártelep felé.

A Soroksári út olyan élénk, mozgalmas, mintha legalábbis a délelőtti órákban lennének. Itt hajnalban kezdődik a „délelőtt“. Egyetlen, óriási versenyfutás ez a látvány s aki elmegy ide, az megfűzőzödhetik, hogy az árusoknak sincs aranyéletük.

Hatalmas kundökbek, bekecsékben igyekeznek a kofák: tömzsik, fújják a körmüket és szaporaszavúak. Erre szükség is van. Van, akit nem enged az ellenőr felszállni a villamosra hatalmas csomagja miatt. A kofa harciasan lóbálja átszállójegyet, melyet már az előző villamoson váltott s ahol engedték a csomagot szállítani. A vita nem segít. Jön a következő villamos. Erre kapaskodik fel s itt szerencséje van.

A nagyvásártelepi élet igen élénk. Mindenki szokott vásárlóhelyére igyekezni. Hulladékok jelzik az árusok útját. Fűszeres kifutók megrakott triciklikkel s hangoz „hó-k“-kal vágják át magukat a tömegben.

Hatalmas óra mutatja az időt s az idő múlását. A nagyvásártelepi kocsi zsong a meledéköltől. A hazaindulókat újonnan érkezettek váltják fel. A kép nem változik. A villamosok zsúfoltak, autók dudálnak, lovak patája csattog. Beszédbe elegyedünk egy gyümölcsárussal, aki megrakott kocsival indul.

— A bevásárlást — mondja büszkén — érteni kell. Bizony — itt egy parányit sóhajt — ma nagy művészet ez. Itt nem lehet sokat válogatni, töprengeni. Ha nem én viszem, viszi egy másik. — Na gyerünk (ezt már a kocsinak mondja, aki buzgón nógatja a lovat, de ezt a nógatást nem jegyezzük ide.).

— És a fuvarozás! — kiált vissza a derék gyümölcsös — a fuvarozás máma nagy problémát jelent az árusoknak. Ezt tessék megírni.

6.

A váltókat átfordították s a fékek csikorogva beleharaptak a kerekébe. Egész éjszaka futott a vonat, átliegte a Nagy-Alföldet, fáradhatatlanul habzsolta a távolságot és a sötétet s a hajnali derengésben mély szuszogással megállt a Keleti pályaudvar üveg-teteje alatt. Asztalmasan lihegett még egy ideig s telefújta füsttel az egész csarnokot.